

Sosiaalihuollon porrasteisuus ja yhteistyö

VIP –verkosto 13.2.2019 Seinäjoki

Noora Aarnio, SONet BOTNIA kehittämissuunnittelija

KOKEMUSASIAINTUNTIJAN POLKU

Millaisia ajatuksia tämä herättää? Mikä on toimijoiden yhteistyön kannalta tärkeää?

PERHE äiti, isä, veli LÄHEISET ystävät, sukulaiset	KOULU	TERVEYDENHUOLTO	SOSIAALIHUOLTO
Vanhempien ero 1,5 v Isäpuoli 1 (alkoholi, väkivalta) 2v-6v Isäpuoli 2 7v-10v Isäpuoli 2 kuolema 10v Parhaan ystävän kuolema 12v Asuminen äidin kanssa 0-14v	Ala-aste: kiusaaminen, ylivilkkaus, keskittymisvaikeudet, kokemukset opettajan syrjivästä asenteesta → jälki-istunnot Koulun vaihto pieneen kyläkouluun: - Opettajat välittivät ja kannustivat - Todistuksen keski-arvo nousi 7→9	? ? ?	? ? ?
Asuminen isän kanssa 14 v Asuminen äidin kanssa 15-16 v.	Yläaste: kavereiden mukana huonoille teille → alkoholi, kotiaarestit, Koulun vaihtoja muuttojen myötä, keskittymisvaikeudet jatkuivat Todistuksen keskiarvo n. 7 Kauppis: keskeytyi, sekavaa aikaa	Koulupsykologin käynnit 13v Nuorisopsykiatrian käynnit 14-18v	Lastensuojelun asiakkuus 14v
Poikaystävän onnettomuus ja vammautuminen 15v.	Valma Parturi-kampaaja-opinnot Vaasa: keskeytyi parturi-kampaaja-opinnot Seinäjoki: aloitus 2 kertaa Käynnissä parhaillaan, valmistuminen v. 2019	ADHD –DIAGNOOSI 17,5 v →HOJKS, Nuoren kuntoutusraha	Asuminen lastensuojelulaitoksessa Sijoitus tuli yllätyksenä, äiti ajatteli asiat pahempana kuin ne olivatkaan, tilanne heikentyi sijoituksen myötä (huumeet mukaan), yhteys poikki läheisiin alussa, toiset nuoret auttoi, muutamia tärkeitä ohjaajia, toisaalta ikäväkin laitokseen, päivärytmit
Omassa kodissa (muutamia muuttoja) Tädin kuolema 20v.		Aikuispsykiatrian asiakkuus 18-20v päättynyt	Jälkihuolto, tukihenkilö 18→ Käynnissä

Mitä tarkoittaa sosiaalihuollon porrasteisuus?

Kynnyksettömät sosiaalihuollon palvelut

- Universaalit palvelut
- Järjestöt tarjoavat. Eri alueilla erilaisia palveluita.
- Useissa kunnissa kokeiluja perhetyön jalkauttamisesta neuvolan, päivähoidon tai koulun toiminnan yhteyteen.
- Lape-hankkeessa kannatettu periaatetta, jossa tuki jalkautuu sinne, missä lapset ja nuoret ovat.

Sosiaalihuollon palvelut

- Palvelutarpeen arviointi: sopivalla laajuudella. Tavoitteena se, että muut toimijat ovat mukana arvioimassa!
- Mm. Perhetyö, tukihenkilö, sosiaalityö, sosiaaliohjaus, verkostotyö, koulun sosiaalityö, perheneuvolat
- Taustalla sosiaalihuoltolaki, voimaan 2015
- Lape-hankkeessa aloitettu sosiaalihuollon ja lastensuojelun rajan selkiyttäminen
- **Erityistä tukea tarvitseva lapsi.**
- **Myös vaativaa tukea tarvitseva lapsi voi olla sosiaalihuollon asiakas.**

Lastensuojelu

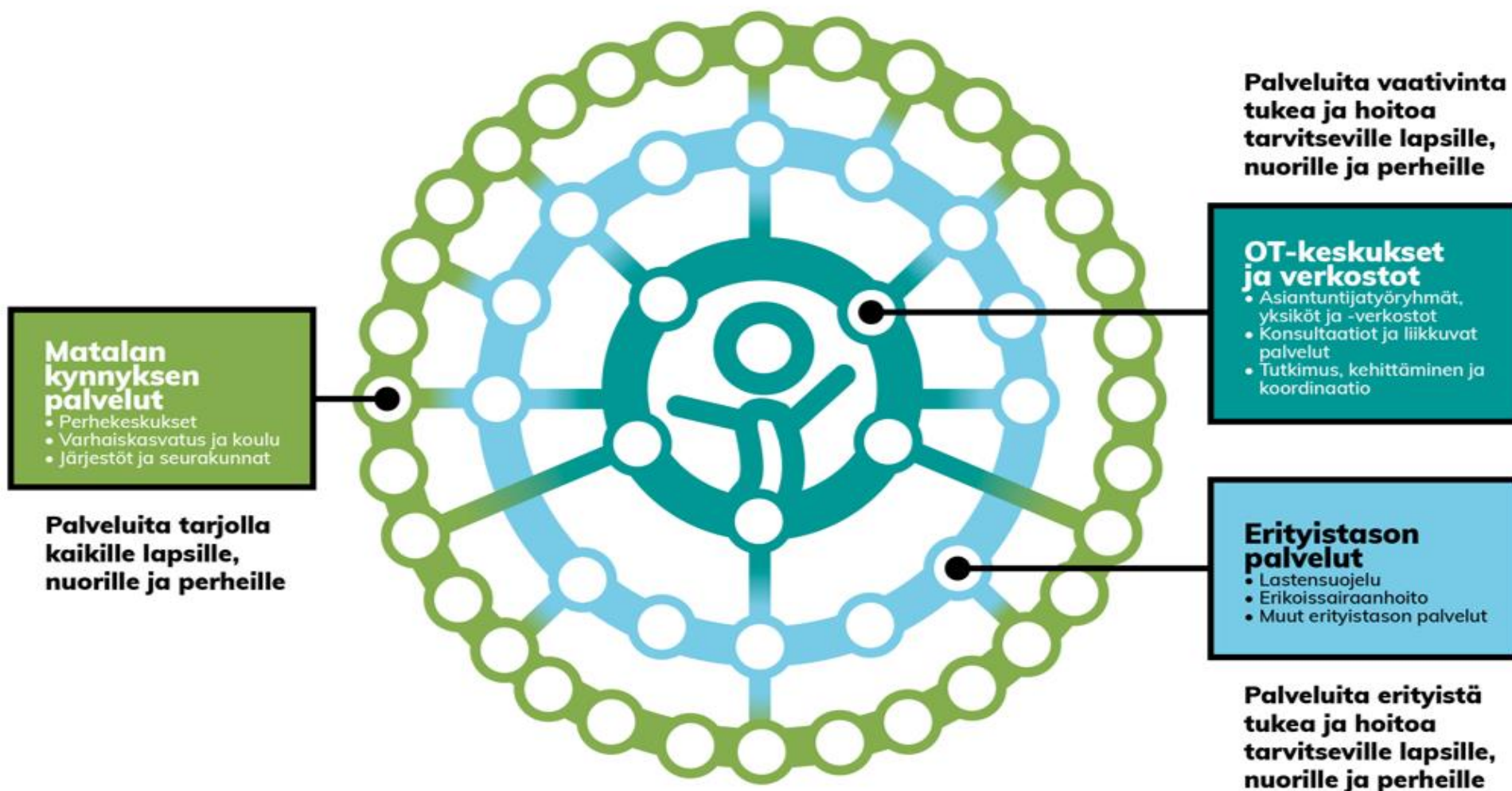
- Lastensuojeluun kompleksiset tilanteet (elämäntilanteen kompleksisuus ja palvelujärjestelmän kompleksisuus)
- Intensiivistä tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja perheet
- Tehostettu perhetyö, perhekuntoutus, avohuollon sijoitus, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, eritasoiset sijaishuollon yksiköt (perus-, erityis- ja vaativan tuen yksiköt)
- Lastensuojelussa laaja pilotointi Etelä-Pohjanmaalla ja valtakunnallisesti: systeeminen lastensuojelu. Vähemmän asiakkaita, suhdeperustaisuus, yksilöllinen työskentely ja koko verkoston kanssa työskentely yhteiseen suuntaan.

OT-keskus

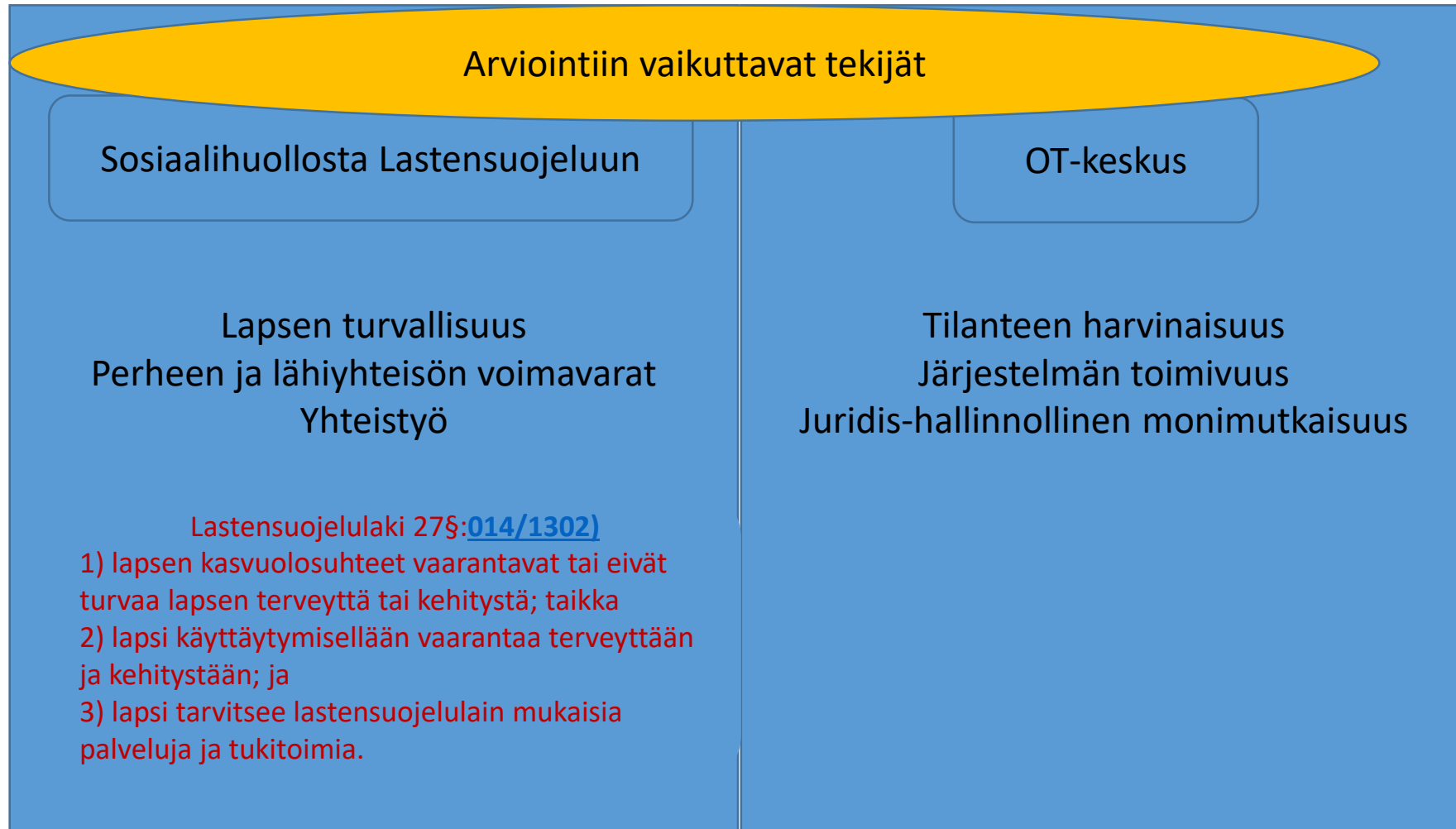
Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Osaamis- ja tukikeskus muodostaa vahvan tukiverkon lapsille, nuorille ja perheille erityisen vaativissa tilanteissa yhdessä perus- ja erityistason palveluiden kanssa.

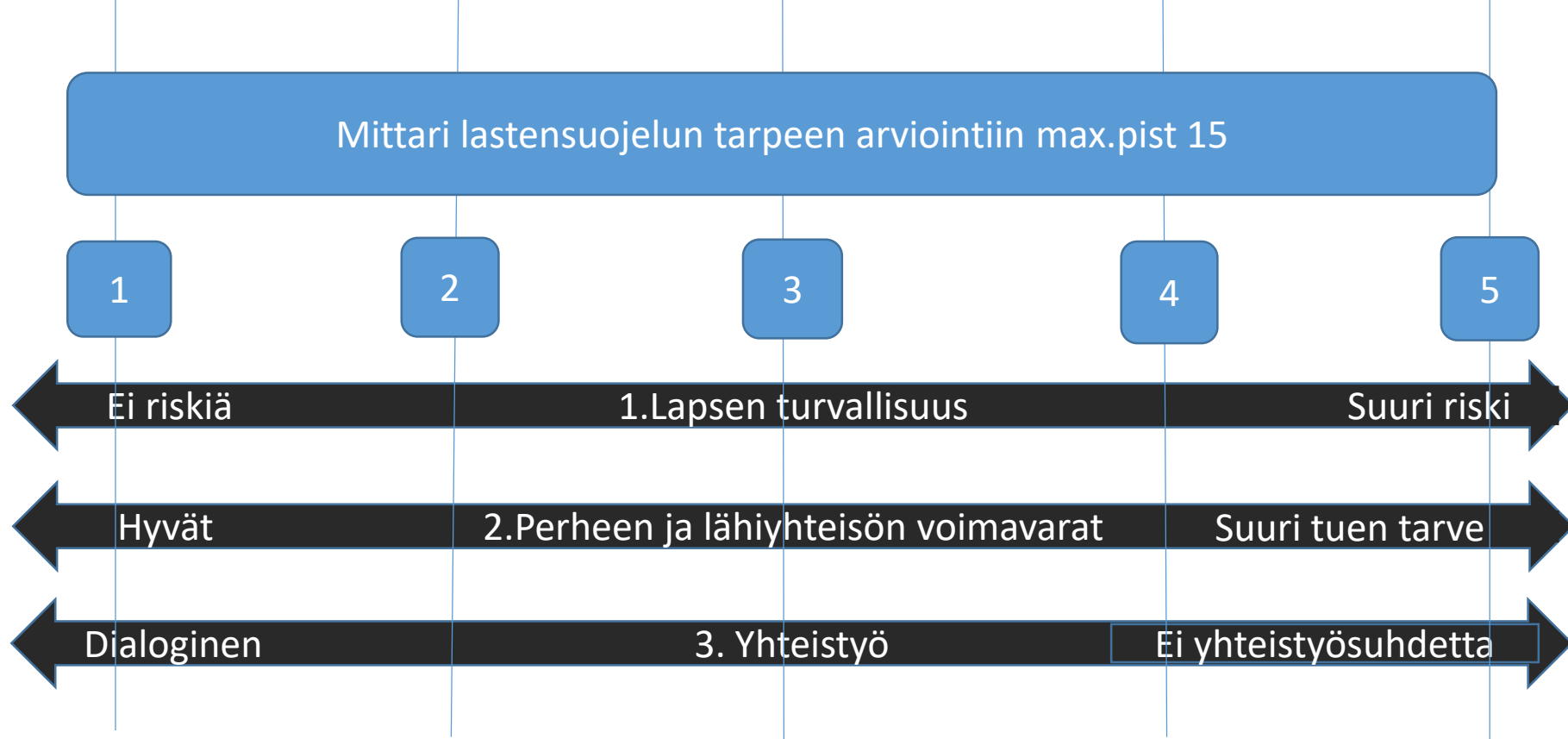
	MATALAN KYNNYKSEN SOSIAALI-PALVELUT	SOSIAALI-HUOLTOLAIN MUKAISET PALVELUT	LASTENSUOJELU (AVO- JA SIIJAISHUOLTO)	OT-KESKUS
Palvelut	- ohjaus ja neuvonta - järjestöt - Tukihenkilö (järjestöt) - erityisnuorisotyö - harrastustoiminta - lapsiperheiden kotipalvelu (neuvola) - matalan kynnyksen eropalvelut - Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää - koordinointi muiden tarvittavien palveluiden ja läheisten kanssa	- ohjaus ja neuvonta - ammatillinen tukihenkilötoiminta - tukiperhe - päivähoito avohuollon tukitoimin - perhetyö - intensiivinen yksilöllinen tuki perheelle yksittäisessä kriisitilanteessa - Isyyden selvittäminen - Huolto- tapaaminen ja asuminen sekä elatus - koordinointi muiden tarvittavien palveluiden ja läheisten kanssa	- ohjaus ja neuvonta - intensiivinen perhetyö - tukiasuminen - perhekuntoutus kotiinpäin tai laitoksessa - komplisoituneet huoltoriidat - avohuollon sijoitus - kiireellinen sijoitus - huostaanotto - huostaanoton purkaminen - koordinointi muiden tarvittavien palveluiden ja läheisten kanssa	- Epäily lapsen tai nuoren seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai pahoinpitelystä (oikeuspsykiatrinen yksikkö) - Vakavaa väkivaltaa kokeneet lapset ja perheet, korkean riskin väkivallan uhan alla elävät asiakkaat - Vakaviin ja harvinaisiin rikoksiin (väkivalta ja henkirikokset yms.) syyllistyneiden lasten ja nuorten tutkiminen ja hoito - Vankeusrangaistukseen tuomitut alaikäiset - Tuomitsematta jätettyjen tahdonvastainen hoito - Vaikeasti vammaisten ja kehitysvammaisten lasten, nuorten ja heidän perheidensä vaativaa erityisosaamista edellyttävät monialaiset erityispalvelut esim. kun tarvitaan kehitysvammahuollon lisäksi lastensuojelu ja/tai psykiatrian palveluja - Vaativinta erityisosaamista edellyttävät maahanmuuttaja- ja turvapaikanhakijalasten, nuorten ja heidän perheidensä palvelut: - Konfliktialttiiseen kunniakäsitykseen liittyvä vakava väkivallan uhka; Ihmiskaupan uhrin - Pakkoavioliitot - Vaikeasti traumatisoituneiden lasten ja heidän perheidensä hoito ja tuki - Pitkittyneet ja komplisoituneet eroprosessit - Vaativinta erityisosaamista edellyttävät lasten ja heidän perheidensä sekä vauvaa odottavien perheiden päihdehuollon ja lastensuojelun vaativat erityispalvelut - Erityisen vaativan lastensuojelun sijaishuollon yksiköt: - Koulukodit - Moniammatilliset, ns. hybridiyksiköt - Vaativat, kompleksiset, useiden toimijoiden tukea tarvitsevat asiakkaat - esim. ulkomailta sijoitetut tai ulkomaille sijoitettavat, ym. kansainvälistä yhteistyötä vaativat asiat - vahvaa juridista tukea vaativat caset

Mitä arvioinnissa otetaan huomioon, kun arvioidaan sosiaalihuollon porrasteisuutta?

Lape-hankkeessa tehty mittarikokeiluja sosiaalihuollon porrasteisuuden arviointiin

- Sosiaalihuollon porrasteisuus ei määrity samoin kuin terveydenhuollon porrasteisuus.
- Sosiaalihuollossa tilanteen kompleksisuus ja intensiivisen tuen tarve aiheuttaa lastensuojelun asiakkuuden. Ei esimerkiksi se, että lapsella on jokin vaativaa hoitoa vaativa diagnoosi.
- Sosiaalihuollossa arvioidaan vanhempien ja lähiyhteisön voimavaroja suhteessa lapsen tarpeisiin.
- Lisätietoja mittarikokeiluista artikkelissa: Kompleksisuus sosiaalihuollon vaativuuden määrittelijänä (Aarnio & Miettunen 2018)
<http://uusiep.fi/wp-content/uploads/2018/11/kompleksisuus-sosiaalihuollon-vaativuuden-maarittelijana.pdf>

1. Lapsen turvallisuus (1-5 pist)

lapsen arki ja elinympäristö (koulu, päivähoito, harrastukset, kotielämä, kaverit), lapsen terveys ja hyvinvointi, vanhempien terveys ja hyvinvointi, vanhempien toimeentulo

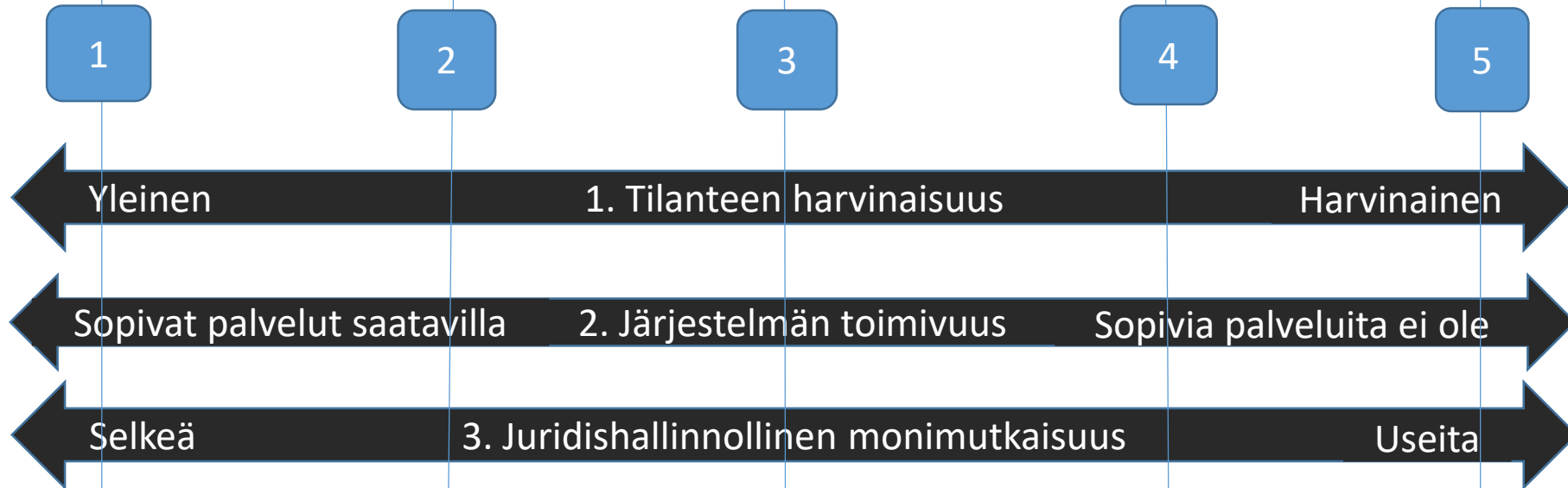
2. Perheen ja lähiyhteisön voimavarat (1-5 pist.)

vanhemmuuden valmiudet suhteessa lapsen hoidon ja kasvatuksen toteutumiseen, läheisverkoston mahdollisuudet tukea lasta ja perhettä

3. Yhteistyö (1-5 pist)

Käyntien toteutuminen, lapsen tarpeet ja kyky ottaa tukea vastaan, vanhempien tarpeet ja kyky ottaa tukea vastaan.

Mittari OT-keskus asiakkuuden tarpeen arviointiin max pist.15

1. Tilanteen harvinaisuus (1-5 pist)

Arvioinnissa huomioidaan sosiaalihuollossa, lastensuojelussa tai terveydenhuollossa esiintyviä seikkoja. Lastensuojelussa ja sos.huollossa: lasten sijoittaminen vankilaan, monikulttuuriset seikat, erityisen vaativat huoltoriitatilanteet, traumatilanteet sekä erityisen vaativat tilanteet vammaispalveluissa ja lastensuojelun sijaishuollossa

2. Järjestelmän toimivuus (1-5 pist)

Arvioinnissa otetaan huomioon palveluiden saatavuus. Järjestelmän tulee lähtökohtaisesti toimia ja tämä selite ei tarkoita sitä, onko tietyllä alueella saatavilla tiettyä lakisääteistä palvelua. Tässä tarkoitetaan erityisen vaativaa tilannetta, johon OT-keskuksen toiminnassa voidaan luoda uusia menetelmiä. Järjestelmän toimivuuteen liittyvä arviointi on ajassa muuttuvaa.

3. Juridishallinnollinen monimutkaisuus

Arvioinnissa otetaan huomioon esimerkiksi vaativia kansainvälisiä kysymyksiä sisältävät asiat, jotka on järkevää keskittää OT-keskuksiin, jotta ajantasainen juridinen tieto on saatavilla kutakin maata koskien.

Toimivatko eri alojen porrasteisuudet samalla periaatteella yhteen?

SIVISTYSTOIMI	TERVEYDENHUOLTO	SOSIAALIHUOLTO
yleinen tuki	perusterveydenhuolto	universaalit palvelut
tehostettu tuki	erikoissairaanhoito	sosiaalihuolto
erityinen tuki	yliopistolliset sairaalat	lastensuojelu
VIP		OT-keskukset

Pohtikaa ryhmissä tapauksen kautta, millä tasoilla eri palveluissa lasten/nuorten asioita hoidettaisiin? Mikä on yhteistyön näkökulmasta tärkeää?

Jasmiina 15v, Jennika 12v, Jemina 10v ja Benjamin 5v sekä vanhemmat Mari 38v ja Tero 39v

SIVISTYSTOIMI	TERVEYDENHUOLTO	SOSIAALIHUOLTO
yleinen tuki	perusterveydenhuolto	universaalit palvelut
tehostettu tuki	erikoissairaanhoido	sosiaalihuolto
erityinen tuki	yliopistolliset sairaalat	lastensuojelu
VIP		OT-keskukset

Jasmiinalla on todettu kehitysviivästymä ja ADD. Hän on pienluokalla ja koulu sujuu kohtalaisen hyvin. Jasmiina ei tee läksyjä, mutta hän osallistuu tunnilla ja käy koulua säännöllisesti. Jasmiinan opillisen tason arviointia suunnitellaan. Jasmiina pukeutuu paljastavasti ja opettaja on huolissaan Jasmiinan provosoivasta käyttäytymisestä koulussa. Jasmiinan kaveripiiristä on huolta. Hän on ollut viime aikoina huomattavan alavireinen. Vanhemmat eivät näe erityistä huolta Jasmiinasta, koska Jasmiina käy kuitenkin koulua.

Jennikalla on todettu lievä kehitysvamma. Hän on myönteinen ja iloinen. Siirtymätilanteet tuottavat Jennikalle haasteita ja hän saattaa olla silloin myös fyysisesti aggressiivinen. Vanhemmat kokevat suurta voimattomuutta Jennikan aggressiivisten purkauksien myötä. He näkevät, etteivät voi niille mitään.

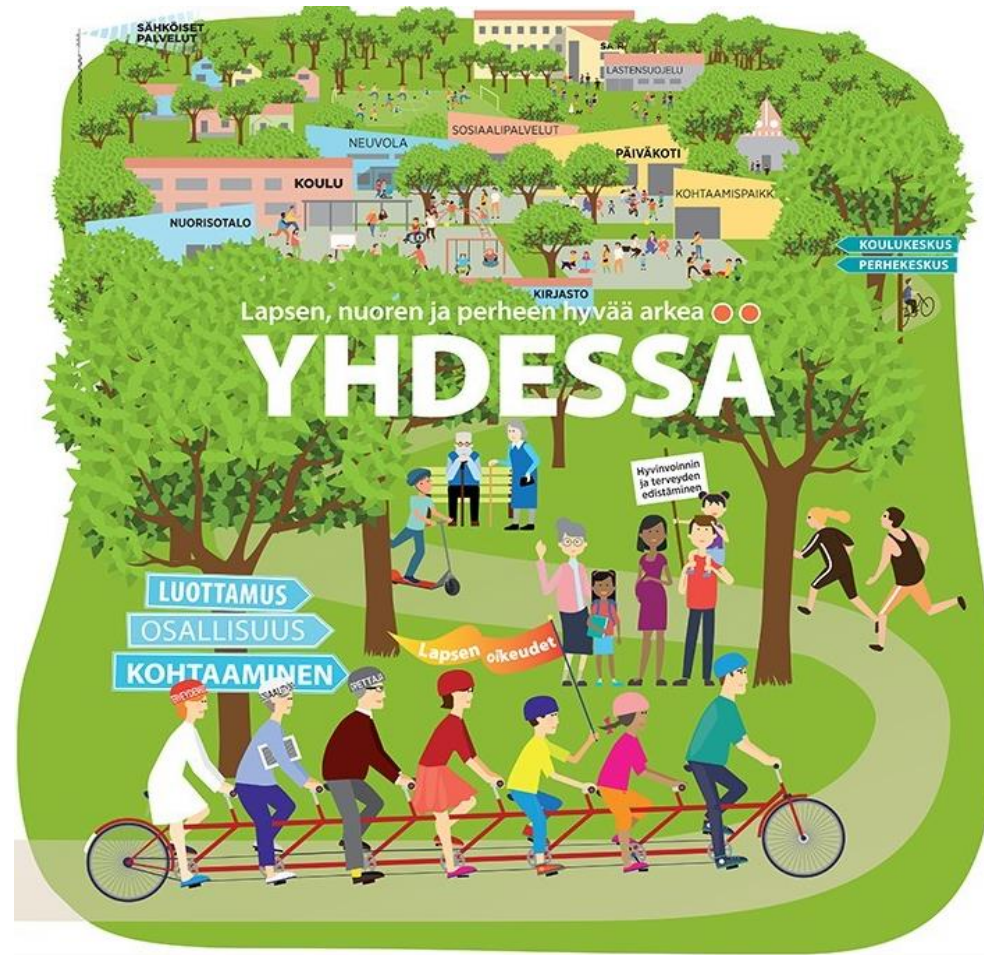
Jemina on ollut aina positiivinen ja iloinen koululainen. Jemina menestyy hyvin ja hänellä on paljon kavereita. Viime aikoina Jemina on alkanut käyttäytymään kotona haastavasti eikä tottele vanhempia. Koulu sujuu edelleen hyvin.

Benjamin on perheen ilopilkku ja hän saa paljon huomiota. Benjamin ei ole vielä aina päiväkuiva ja puhetta tulee vähän. Hänen kohdallaan arvioidaan tarvetta kognitiivisen tason tutkimuksille. Vanhemmat eivät näe niille tarvetta vaan näkevät Benjamin tavallisesti kehittyneenä.

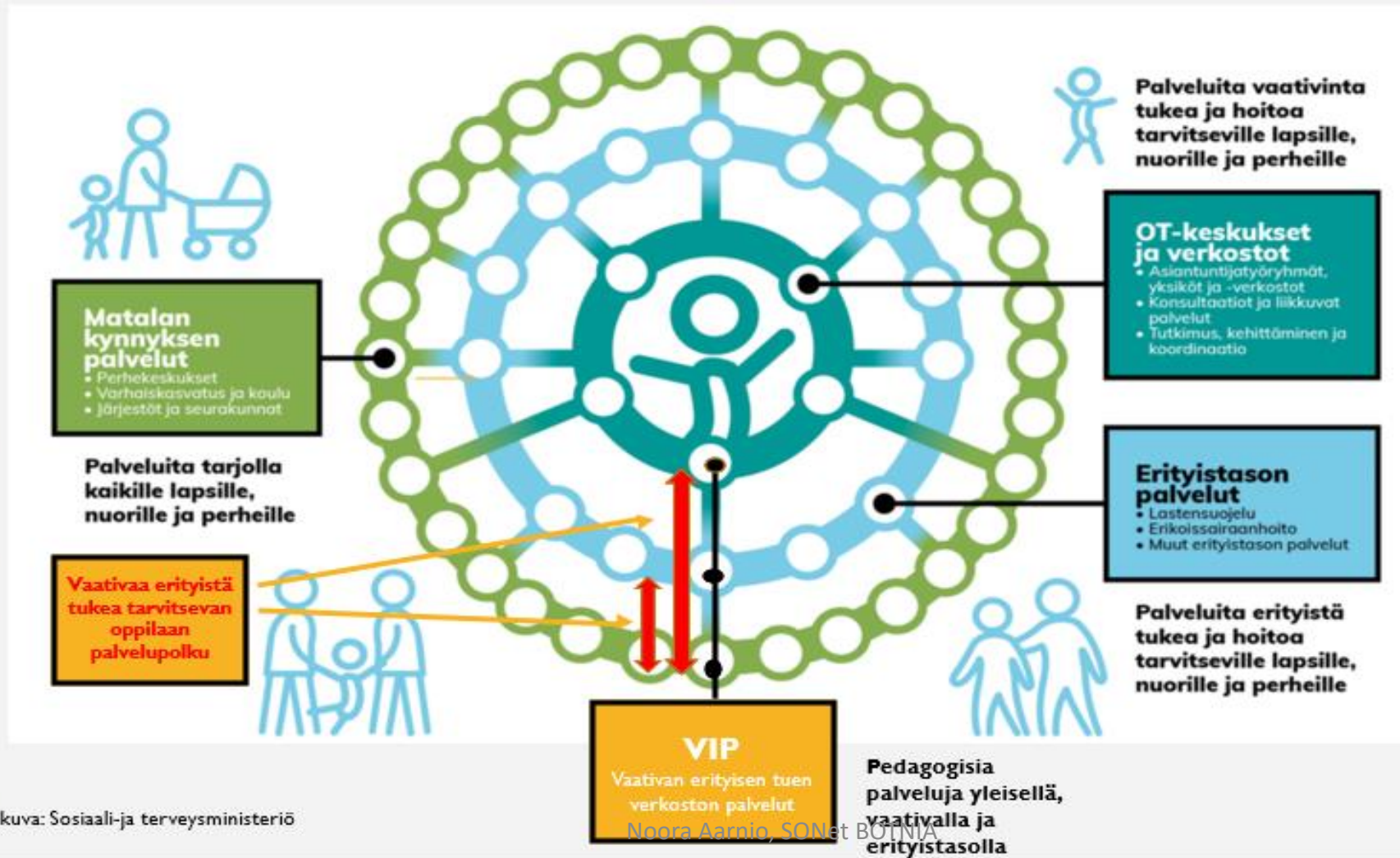
Äiti on käynyt aikanaan vanhan ”apukoulun”. Hänellä ei ole työhistoriaa. Äidillä on todettu paniikkihäiriö ja toistuva masennus. Isä käy kolmivuorotyössä tehtaalla. Isä osallistuu kotitöihin sen mukaan, miten ehtii töiltään.

Äidillä on parhaillaan menossa masennusvaihe. Noora Aarnio, SONet BOTNIA

Sosiaalihuollon porrasteisuus yhdistettynä muihin palveluihin

Yhtein sovitetut palvelut ja VIP & OT

Palveluiden yhteen sovittaminen

- Palveluiden yhteensovittaminen vaatii räätälöintiä
- Eri tasoilla toimivat palvelut sovitetaan yhteen
- Sosiaalihuollossa voi olla asiakkaana vaativaa terveydenhuollon/koulun tarjoamaa tukea (sosiaalihuoltolaki: erityistä tukea tarvitseva lapsi)
- Koulussa on tärkeä rooli havaita varhaisessa vaiheessa tarpeita
- Yksi lapsi, yhteinen tehtävä! 😊

Koulu, koti, terveydenhuolto ja sosiaalityö lastensuojelun perhehoidossa

- Heino, Tarja & Emilia Säles (2017) Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Työpaperit 20/2017; THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-857-9>

Kuvio 3. Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava laadukas perhehoito.

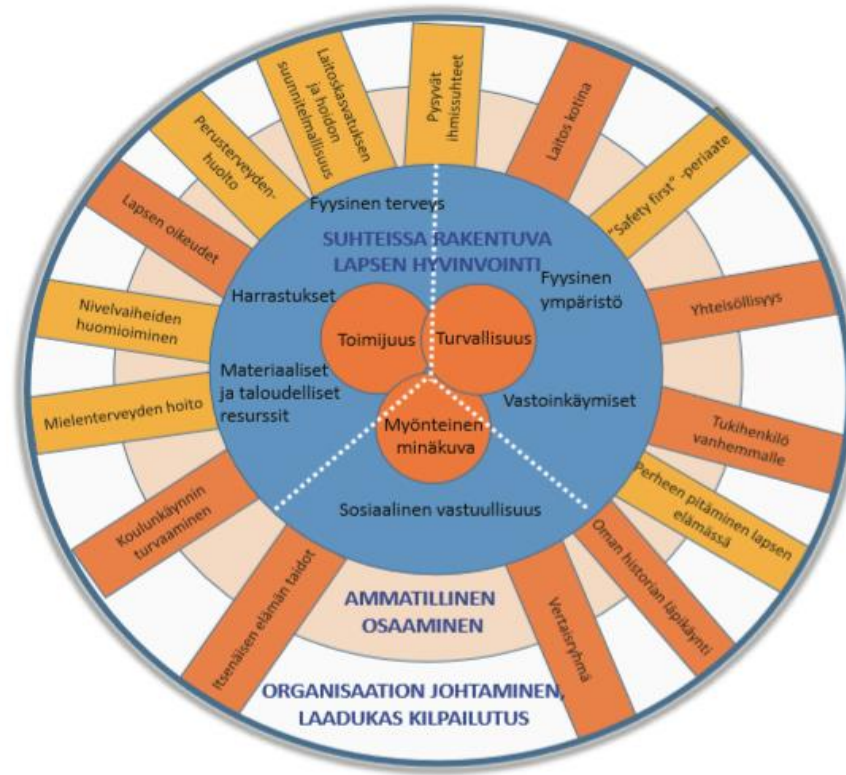
Miksi sijoitetun lapsen ja nuoren koulun käyntiin kannattaa erityisesti panostaa?

- Sijoitetun lapsen syrjäytymisen ehkäisyä edistää parhaiten koulun käyntiin panostaminen.
- Ruotsissa on perhehoidossa Skolfam –järjestelmä, jossa koulu, sosiaalityö ja perhehoito tukevat tiiviisti sijoitettua lasta ja nuorta → Ruotsissa perhehoidossa olevat nuoret käyvät yhtä usein lukion muihin nuoriin verrattuna.
- Pesäpuussa Sisukas –malli perustuu Ruotsin Skolfam –järjestelmään.
- Sijoituksen alkuvaiheesta lähtien moniammatillisen tiimin, perhehoitajan, sosiaalityöntekijän ja vanhempien yhteistyö tärkeää
- Sisukas mallia kokeiltu Suomessa: erityisopettajan, sosiaalityöntekijän ja psykologin tiimi, joka tukee perhehoidossa olevaa lasta ja seuranta on säännöllistä.
http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/materiaalit/sisukas_kasikirja_korj_web.pdf
http://sijoitettulapsikoulussa.fi/wp-content/uploads/2016/05/SISUKAS_opas_260416_web.pdf
- Sijoitettujen lasten kohdalla on tärkeää huomioida myös traumanäkökulma koulussa

Heino, Tarja & Emilia Säles (2017) Lasten ja perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaava perhehoito. Työpaperit 20/2017; THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-857-9>

Koulu, koti, terveydenhuolto ja sosiaalityö lastensuojelun laitoshoidossa

Timonen-Kallio, Eeva; Yliruka, Laura; Närhi, Pekka (2017): Lastensuojelun terapeuttisen laitostkasvatuksen mallinnus. Työpaperit 23/2017, THL. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-866-1>

Kuvio 3. Lastensuojelun terapeuttisen laitostkasvatuksen keskeiset elementit -malli (Laura Yliruka; vrt. Fattore ym. 2009).

Perhehoidon kehittäminen Etelä-Pohjanmalla

- Yhteistyössä raportti Systeminen perhehoito Etelä-Pohjanmaalla
<http://uusiep.fi/wp-content/uploads/2018/12/systeminen-lastensuojelun-perhehoito-.pdf>
- Raportissa suositellaan vahva tukea sijoitetun lapsen koulun käyntiin sekä ammattilaisten yhteistyötä
- Syty-hankkeessa valmistellaan maakunnallista perhehoitoa parhaillaan

Ammattilaisten, sijoitetun nuoren ja perheen yhteistoiminta

Aarnio, Noora
(2018) Arki ja erityisyys lastensuojelulaitoksessa –lastensuojelulaitoksen käsikirja. <http://uusiep.fi/wp-content/uploads/2018/12/lastensuojelulaitoksen-kasikirja.pdf>

- Ammattilaiset pitävät nuoren ja vanhempien luvalla sijoituksen alussa työnjakopalaverin tai sopivat muutoin työnjaosta
- Asiakassuunnitelmissa ovat mukana nuoren ja vanhempien kanssa sovitut tahot, mieluiten tärkeimmät toimijat
- Asiakassuunnitelmissa sovitaan yhdessä kaikkien toimijoiden kesken yhteiset tavoitteet
- Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään yhteistyössä hoitotahojen ja koulun kanssa
- Toimijoiden kesken yhteisesti tehtävän arvioinnin tekemistä kehitetään
- Kaikki ammattilaiset sitoutuvat pitämään yllä toivon ilmapiiriä sekä tukemaan toisen ammattilaisen toimijuutta
- Ammattilaiset ilmoittavat toisilleen omassa toiminnassa tapahtuvista muutoksista sijoituksen aikana, mikäli nuorelta ja vanhemmilta on lupa
 - a. Koulu: tukitoimet ja niissä tapahtuvat muutokset
 - b. Hoitotahot: tukitoimet ja niissä tapahtuvat muutokset
 - c. Sosiaalityö: Sijoituksen alkaminen ja päättymisen
 - d. Lastensuojelulaitos: Nuoren hyvinvointi ja siinä tapahtuvat muutokset

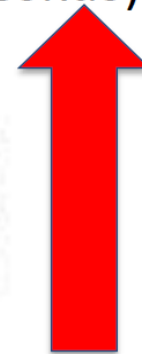
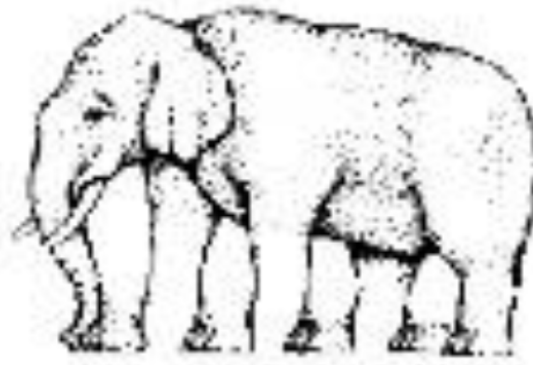
Miksi kaikkien ammattilaisten tulisi tietää traumasta?

- Sijoitettujen lasten taustalla paljon muutoksia (kotona asuessa ja sijaishuollossa)
- Oman elämän vaikeat kokemukset ja sijoituksen aiheuttama trauma
- Sijoitetut lapset tarvitsevat kanssasäätelijää myös koulussa
- Tavallinen arki, lämmin kohtaaminen ja apu säätelyssä auttavat traumatisoitunutta lasta koulun käynnissä
- Rangaistusten sijaan apua syyllisyyden, häpeän ja turhautumisen käsittelyyn
- Muistetaan yhdessä, että käyttäytyminen on loogista suhteessa aiemmin koettuun
- Turvattomasti kiintyneet lapset projisoivat tunteitaan aikuisiin → kyynistymisen vaara → tarvitaan mm. ammattilaisten yhteistyötä, työnohjausta ja johdon tukea

Tunne-elämää ei voi erottaa oppimisesta

Vaikeus luottaa = vaikeus oppia

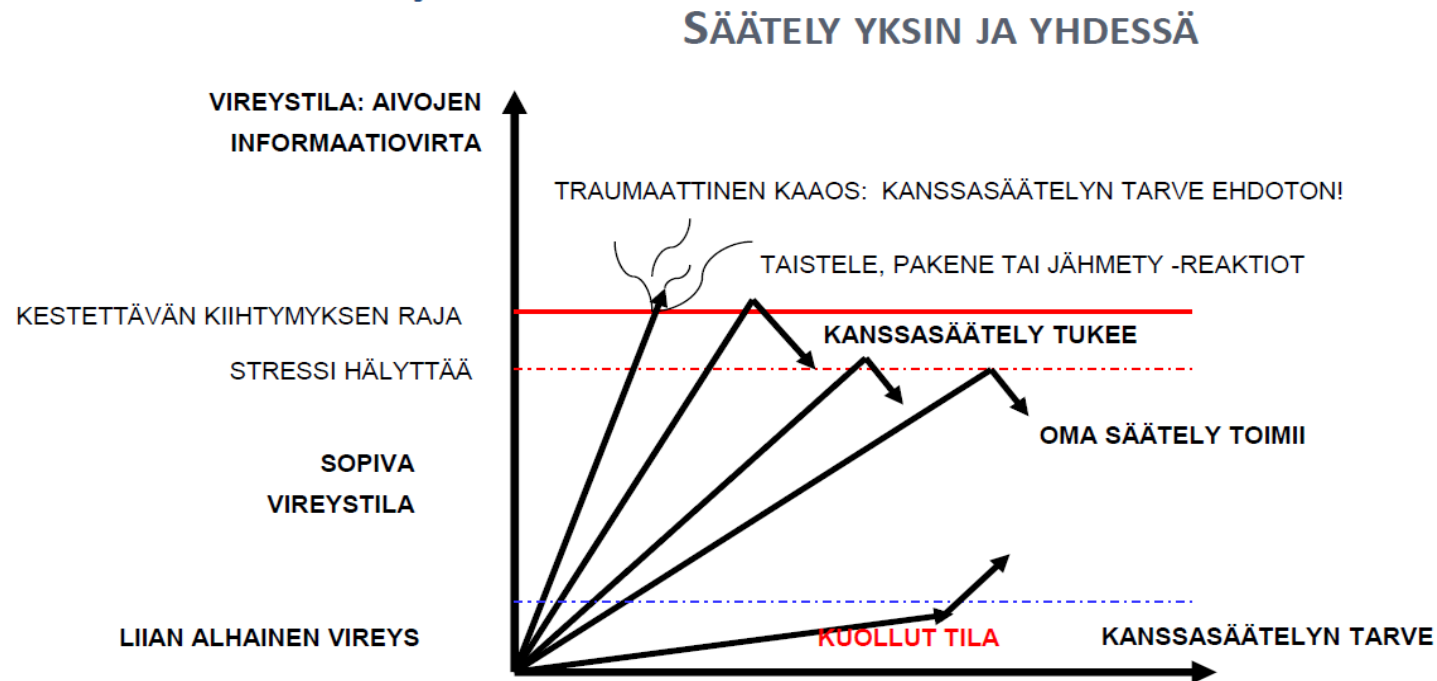
- Kroonisessa stressissä hippokampus kutistuu (oleellinen tietoisessa muistojen tallentamisessa ja oppimisessa)
- Manteliumake kasvaa (pelon prosessointikeskus)

Siksi apu stressin säätelyyn on tärkeää

Jukka Mäkelä

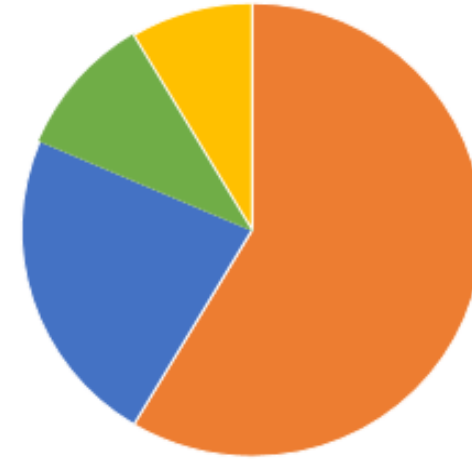
Stressin säätely

Jukka Mäkelä 2018

KIITOS!

Tärkeintä on ammattilaisten supportiivinen vuoropuhelu toistensa kanssa sekä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. Silloin saamme sovitettua yhteen eri tasoilla olevat Palvelut. Räätelöidään yhdessä!

Noora Aarnio

vs. kehittämissuunnittelija (30.6.2019 saakka), erikoissosiaalityöntekijä YTM

SONet BOTNIA (Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus)

p. 040-8300337

